

ORIZONTUL

Revistă pentru știință și literatură.

DR. CASSIU MANIU

LA CRIZĂ.

Erau timpuri, cînd evinamentele din istoria casei de Austria se perîndau în valuri largi și adînci, ce nu întîmpinau piedeci în cursul lor majestos. Pe acele vremi iesuitul *Lorenço Gracian* își deprindea stilul său patetic în adorațiunea politicei lui Carol V. și a diplomației nepotului acestuia, a lui Filip a Spaniei. Era pe la anii 1600. Generalii cei mai vestiți ai timpului erau în soldul împăraților din casa de Austria, Gonsalvo de Cordova în Spania, iar la noi Wallenstein. Toată mărirea asta era însă numai aparentă, era numai un rest de inerție medievală, era numai o tirănie cumplită, susținută de bigotism și de alte nenumărate puteri de excepționat ale întunerecului, puteri de cari voiau să se desfacă popoarele în războiul de treizeci de ani. Se vede, că nu zădarnic a fost arșă în Viena cartea lui *Bogislaus Philipp* dela Șemniț, care sub anonimul »*Hippolitus a lapide*«
îndată după dieta fără rezultat din Re-

gensburg la a. 1640 a acuzat casa austriacă de adreptul cu tirănia. Apariția lui Hippolitus a lapide, a făcut cu mult mai universală rezistența, decît toate articolele șoviniste ale lui Bartha Miklós și Lengyel Zoltán, deși sunt mai violenți și mai tendențioși, decît Bogislaus Philipp. Hippolitus a lapide își doarme azi somnul de veci și numai din sferele spiritelor se poate bucura, că dorul lui s'a împlinit, casa de Austria fiind alungată de pe teritoriul german, a cărui sclăvie l'a întristat atît de mult. Era foarte firesc, deoarece un șir lung de domnitori din casa de Austria se folosiră de toate șiretlicurile — (astăzi atît de banale) — față de popoarele lipsite de o conștiință puternică națională și față de persoanele, cari duse de amorul binelui public încercau să combată abuzurile acelor domnitori. Dela învingerea lui Torstenson pe cîmpul dela Lipsca la anul 1642 Oct. 23, istoria casei de Austria nu se mai distinge prin concepțiuni mari și ambițioase ca mai nainte, ci prin o cădere subită. Alvia ei devine mereu tot mai îngustă, tot mai des strătăiată de rîuri torențiale, ale căror valuri cresc și se lărgesc chiar azi. După războiul confesional de treizeci de ani a urmat cel de șapte ani, provocat de răzbunări internaționale, pricinuite de șiretlicuri de ale Austriei și prin acest război, devine tot mai evident contrastul de interese dintre casa de Austria și Germani. După așa o cădere grabnică dela înălțimile imperializmului romano-german, casa de Austria nici azi nu și-a găsit punctul de razim pentru un avînt analog celui de pe la anul 1600, ba ce-i mai mult după înfrîngerile îndurate înafară, urmează una după alta înfrîngerile interne pentru casa asta domnitoare, de a căreia soarte este strîns legat și viitoriul *monarchiei* austriace. Desechilibrul estern

cu cel intern sunt în cea mai intimă legătură și una fără cealaltă nici nu s'ar putea explica. Este o fatalitate, că sfera de putere a casei de Austria devine tot mai modestă, tot mai încoloră în proporția, în care avîntul actual a vieții de stat se bazează tot mai mult pe recunoașterea juridică a intereselor adevărate ale marilor colectivități naționale, a liberei asocieri și pe necesitatea tot mai mare a inițiativei individuale, creatoare și productive. Mărețele privilegii, ce ni le oferă aceasta muncă colectivă spre binele societății omenești, fac și mai grețoasă înfățișarea dinastiilor, cari socot a se menține prin mijloace moștenite din istoria veacurilor apuse, cari mijloace nu aveau nimic comun cu interesele cetățenilor și cu dreptele lor aspirațiuni la un viitor de fericire. Față cu manifestările tot mai dese ale vremilor mai nouă cum sunt: principiul național, democratismul, comunitatea de interese culturale între națiuni și solidaritatea umanitară universală, cari toate poartă în sine prăbușirea servilizmului, a prejudețelor și a ori cărei auctorități afară de ceea singur îndreptățită, auctoritatea rațiunii popoarelor din monarhie, se arată mereu numai anachronizmele domnitorilor și crize în viața de stat, deși la curte nu se mai repetază azi scene, ca după căderea Boemilor la Dealul-Alb, cînd damele de curte jucau »cancanul« cu ieșuiții, serbînd în bachanale căderea unui popor supus lor, care încercase o emancipare a drepturilor sale de sub tirănia curții.

Momentul istoric a crizei este, că azi numai interesele dinastice susțin aceasta monarhie. Aceste interese însă, în urma multelor crize interne sufer mereu înfrîngeri, iar acestor derute

ale dinastiei le pune vîrf criza actuală, care va aduce cu sine, (cu siguranță matematică) înlocuirea intereselor dinastiei prin interesele tuturor națiunilor din monarchie, chiar și în cazul, cînd maghiarii ar obține limba de comandă maghiară, fiindcă ruinarea casei de Austria, care va urma după acest nou privilegiu dat Maghiarilor, înseamnă o învingere a democratizmului național, spre care înaintează lumea civilizată cu putere irezistibilă. Prin urmare, dacă Provedința mai are lipsă de casa de Austria, trebuie să se manifesteze la rezolvirea acestei crize prin o radicală schimbare a sistemului de domnire actual, abandonat deja de alte dinastii mult mai viguroase și mai sigure de viitorul lor. Cultivarea intereselor dinastice în preponderanță a produs căderea Stuartilor, Buorbonilor și în viitorul cel mai apropiat va produce căderea Romanovilor din Rusia. Ideea social-etică a salvat din potrivă pe Hohenzolernii și pe casa de Savoya.

Manifestațiunea cea dintîu istorică a ideii social-etice este naționalismul și dacă e bun proverbul: »*cui cu cui*«, e foarte plauzibil, că Provedința va pune stavilar din prilejul acestei crize aspirațiilor neîndrătățite, dar naționale ale Maghiarilor, inspirîndu-i Domnitorului să dea autonomie națională (garantată sincer și onest) tuturor națiunilor autochtone din monarchie. Dacă nu se va întîmpla acest lucru, vom zice cu Molière: »*Tu l'as voulu George Dandin*«...! Este evident, că exclusiv numai modalitatea asta a identificării intereselor dinastice cu interesele popoarelor monarchiei poate salva casa de Austria și prin urmare monarchia. Prin felul acesta se va salva însași cultura popoarelor din

monarchie, iar prin asta civilizațiunea, în vederea căror mari interese absolute, nu vin în considerație zguduirile, ba nici chiar vărsările de sînge produse eventual de elementele retrograde ori șoviniste, cari îmbătate de dulceața puterii și a hegemoniei, s'ar rezvrăți împotriva acestei noi ordini de drept și de morală.

Noi Românii, cari știm din lungă experiență ce groaznic este despotismul unei națiuni asupra alteia, credem firm, că criza actuală este cel din urmă *memento* pentru casa de Austria și că după asta nu mai poate urma altceva, decît federalizarea monarhiei, iar dacă nu, monarhia austro-ungară va dispărea de pe charta politică a continentului nostru.

Despre Beniamin Franklin.

(Acum, cînd în Statele-Unite din America, pregătesc serbarea iubilară: Beniamin Franklin, — aflăm de foarte ocazional, dar mai ales de foarte interesant acest articol.)

În anul 1776, cînd B. Franklin petrecea în Pariz, cu scopul să mijlocească pentru noul stat («Statele-Unite») alianța Franței, el a cercetat și Academia Franceză, unde d'Alambert între alte cuvinte de bineventare i-a adresat și versurile :

»Eripuit coelo fulmen, mox scepra tyrannis«.*)

(A smuls fulgerul din cer și sceptrele din mîinile tiranilor.)

Vorbele acestea le aflăm atît de caracteristice, încît *faptele* vieții lui B. Franklin le-am putea împărți după zicala aceasta în 2 grupe mari, de sine stătătoare :

1) Studiile și descoperirile lui pe terenul fizicii asupra electricității, cari se pot reduce la *trei lucruri* însemnate, teoria lui despre unitatea electricității, tabla lui B. Franklin pentru acumularea electricității și cel mai însemnat lucru: invențiunea parafulgerului.

2) În grupa a doua (eripuit scepra tyrannis) cad toate lucrările și fapăturile lui pe terenul practic a vieții publice, prin cari a contribuit parte direct, parte indirect la democratizarea (căci din mai multe provincii, conduse de niște guvernori tirani, s'au înființat Statele-Unite pe baze republicane) și neatîrnarea Statelor-Unite.

Indirect a contribuit la lucrul acesta prin activitatea sa socială-culturală (el o numește politică), întrucît el ca tipograf, ca editor a călindarului său, respîndit în mod fenomenal pe tot întinsul patriei sale, ca editor al »Foi din Pensylvania« și peste tot ca scriitor practic de etică, educațiune și filo-

*) B. Fr. Kleine Schrifren. Weimar 1794.

zofie, apoi prin înființarea de societăți filozofice și de educațiune pentru tinerime, a luminat cetățenii, încit aceștia la urmă sunt capabili să lupte pentru libertățile lor politice și pentru neatîrnarea țării lor.

Iar în mod direct a contribuit la democratizarea și neatîrnarea patriei sale, ca bărbat de stat și diplomat; ca bărbat de stat, intrucit el a conceput ideea unui guvern central a tuturor coloniilor americane, apoi treptat ideea unui congres central și a unei constituții federative; ca președintele comisiei de apărare la congres în 4 Iulie 1776 a declarat hotărîrea despre neatîrnarea coloniilor din America de Nord înaintea agenților diplomați din Anglia, ca ceva *ce nu se mai poate schimba*. Ca diplomat a contribuit la rezultatul de mai sus, intrucit el a mijlocit în 1777 alianța Franciei cu Statele-Unite și în 1783 a mijlocit pacea cu Anglia, prin ce *neatîrnarea Statelor-Unite a fost hotărîtă definitiv*.

*

În cele următoare, ca țintă a noastră ne-am propus să desvălăm intrucitva ființa morală a eroului B. Franklin și să fixăm partea etică a faptelor sale: sistemul lui și aforizmele, pe cari le-a sancționat prin rezultate atît de uimitoare, căci nimenea nu s'a ridicat prin sine dintr'un biet ucenic de săpunar, apoi de tipograf, până la așa un nume științific, ca B. Franklin prin parafulgerul său și nimeni n'a adus atîtea servicii cetățenilor săi, ca diplomatul, care în 1783 a semnat pacea menționată.*)

B. Franklin este un erou a țării sale, nu un erou dramatic, care prin egoismul său se pune încontra cursului natural a desvoltării sociale-culturale și apoi se prăpădește producîndu-se în oameni mulțămirea: »În sfîrșit, am scăpat încă de unul«, ci este eroul adevărat, eroul epopeic a țării sale și al omenimii, pe care tot așa l'ar fi putut înșira Th. Carlyle între eroii cuprinși în capitolul 6 a studiului său, alături cu Cromwell și Napoleon,**) și pe care tot așa l'ar fi putut pune Emerson între reprezentanții geniului omenesc alături cu Plato, ca filozof, Swedenborg, ca mistic, Montaigne ca sceptic, Shakespeare, ca poet, Napoleon, ca omul lumii, Goethe, ca scriitor, iar despre B. Franklin am zice, că e

*) E. Laboulaye în întrod. dela *Mémoires de B. Fr.* Paris 1870.

***) Th. Carlyle *über Helden etc.*, Berlin 1853.

reprezentantul geniului omenesc, »ca omul practic, omul faptelor«.

B. Franklin a ezercitat o influință atit de mare moralizătoare asupra patriei sale și asupra firei Americanului, încit putem aduce aserțiunea, că numai grație influinței lui moralizătoare a intrat America în faza cea nouă a culturii și a practicizmului, prin ce America a întrecut pe Europa.

Și dacă B. Franklin a putut influința așa de mult în direcția morală, în mod natural, psihologic, trebuie să ajungem la concluzia, că *mare putere morală* a întrupat B. Franklin în însași persoana sa.

Al 16-lea fiu fiind la părinți, el n'a putut fi împărțit de acasă cu mijloace de creștere fizică și spirituală, cum ar fi trebuit, ci a fost lăsat așa zicind de mic copil pe aripele sale proprii. În împrejurările atit de schimbăcioase ale vieții, el a fost avizat mai mult la judecata sa, care i-se și dezvoltase la urmă îndestul, pentruca să poată deosebi binele de rău mai mult, decit semenii sei. La bătrînețele sale, cînd și-a scris memoriile, vorbește despre sine în persoana a treia către fiul său: »Însă un mare merit al său era bunul simț, judecata solidă și înțelepciunea, care îl cirmuia în afacerile lui private și în celea de interes public«.*)

Pe lingă tot simțul bun și pe lingă toată judecata și înțelepțiunea lui, în tinerețele sale și el a fost espus la conflictele interne religioase și era se cadă în extremitatea de a fi cu totul raționalist. Chiar el zice la pag. 123 din memoriile citate: »Rămăsei convins, că adevărul, sinceritatea și cinstea, în relațiunile dintre om și om erau de mai mare importanță pentru fericirea din viață (decit religiunea)«.

Se bucură însă mult că a trecut teafăr peste aceste valuri, în cari mulți se înecă. Se vede, că oamenii ocupați cu lucrul — și Benjamin Franklin ca tipograf era destul de ocupat — mai ușor pot trece peste crize de aceste psihice morale. În memoriile sale el zice: »Sistemul lui de viață era cit se poate de simplu, prin *cumpătare și muncă* el depărta dela sine durerea și uritul*). Din dubitațiile lui religioase filozofice nu i-s'a întimplat nici o catastrofă, ci a continuat de a fi om religios.

*) Mémoires, pag. 29.

*) Kleine Schriften, pag. 342 vol. I. 1794.

Cu toate acestea el nici odată n'a fost aderentul dogmatizmului, ce se poate explica și de acolo, că el a fost poate cel mai practic om din lume. El a înființat o societate filozofică morală și socială culturală cu titlul »Junimea«. Ca în această societate să se încunjure ori-ce discute vehemente, el a făcut să se aducă hotărîrea, ca să se considere de negoț de contrabandă ori-ce *afirmațiune dogmatică și contrazicere directă*. Și el zice despre »Junimea«, că era cea mai bună școală de filozofie, de morală și de politică*).

Pe lângă simțul lui bun, judecată și înțelepție, avea o inimă caldă pentru tot ce e bun, frumos și adevărat, dar numai pentru acestea, pentru că simțul lui bun îndepărta dela sine tot ce nu era nobil și curat. În privința aceasta individualitatea lui puternică am putea-o asemăna cu un rîu, care aruncă dela sine la țarmuri toată murdăria din el.

Ființa lui morală totdeauna a fost curată ca cristalul. Din vorbele lui se vedea gîndul lui și faptele lui, sau cum zice Laboulaye în introd. memoriilor: »El zice ce cugetă, el face ce zice«. Țsta e caracterul adevărat, care nici în bine nici în rău nu te înșală!

Cu privire la sistemul lui de morală și de viață, zice tot Laboulaye în prefata cărții *Memoires*: »El nu cunoștea decît o singură cale, care îl îndepărta dela mizerie și îl putea duce pe cale cinstită la noroc, el nu știa decît un singur modru de a ajunge la fericire, sau cel puțin la mulțumirea de sine, acesta e: »*Munca, crușarea, omenia*«.

B. Franklin vorbește din punct de vedere practic, cînd zice: »tot mai mult mă convingeam, că ceea-ce nu era cinstit, nu putea fi întru adevăr folositor«*).

»Omenia«, la dînsul era mai presus decît ori și ce și cînd cerea lipsa, le spunea oamenilor în față, că greșesc, dar le-o știa spune atît de bine încît oamenii nu se supărau. În privința asta omenia lui se poate asemăna cu a lui Cromwell, -care în puritanismul său le spunea deputaților din dietă numai cite o vorbă, — căci e de notat — vorbea foarte rău, — vorbă, care era de ajuns, ca să convingă un public întreg. De pildă cătră un deputat, care voia să facă clică a zis: »Dle, nu ești om de omenie!«.

*) *Mèmoires*.

*) *Mèmoires*, pag. 29.

Ca toți oamenii mari, așa și B. Franklin avea un humor foarte plăcut, care în cele mai multe situații ale vieții îi asigura prezența de spirit. S'au și păstrat despre el multe anecdote, foarte interesante. Până atunci să vedem cam ce scria B. Fr. în calendarul său și în foaia sa? Scria bucăți de etică și de filozofie într'un mod foarte practic, apoi scria mici tractate de economie politică, chestiuni pedagogice, chestiuni de religie și chiar și de estetică. Adecă el în privința aceasta era un scriitor enciclopedist, el da publicului din toate ce credea că e mai bun, căci scopul lui era să ridice nivelul moral și cultural al popoului său.

Ca să vedem valoarea acelor mici tractate, voi spune cuprinsul unuia și anume voi lua din volum pe neales cea dintâi. În pieza cu titlul: »Piciorul cel frumos și piciorul cel urît« e scris: Sunt două feliuri de oameni în lume. Unii fericiți, alții nefericiți. Aceasta urmează din faptul că în ori ce lucru poți vedea parte bună și parte rea. Acum, dacă ai putere morală, ești înclinat să vezi și să te cuprinzi mai mult cu partea cea bună a lucrului, dacă însă ești mai slab de înger și ai înclinațiuni să te cuprinzi cu partea cea rea a lucrurilor, atunci te simți nefericit și vorbești tot de rău, te faci nervos și nu ești plăcut în societate«.

Scrie mai departe B. Franklin, că un prieten mai bătrîn de al său era foarte precaut în privința aceasta, încunjurînd cu grije ori ce legături mai intime cu oameni din categoria a doua. Avea el la casă termometru, care-i arăta gradele de căldură, avea barometru, care-i arăta presiunea atmosferică; dar nu era inventat nici pe atunci aparat, care să deosebească pe cele două feliuri de oameni. Atunci și-a aflat însuși un mijloc de deosebire a oamenilor anume: picioarele. El avea un picior regulat, celalalt însă era urît. Dacă vedea, că un străin, la prima întîlnire se uită mai mult la piciorul cel urît, îi devenia suspect, iar dacă acela i-a și vorbit despre piciorul cel urît, iar de cel frumos nici nu i-a pomenit, atunci acesta era pentru el un motiv hotărîtor pentru ca să încunjure ori ce convenire cu omul acela.

Nu toți avem însă picior urît, dar pentru aceea ori cine poate să-și afle anumite criterii, pentru ca să deosebească cele două categorii de oameni, și astfel să se ferească de cei răi. »Eu sfătuesc — zice Franklin — pe toți oamenii aceia criticători, tînguitori, nemulțămîți și nefericiți, ca să ia aminte istoria despre *piciorul cel urît*, dacă voiesc să fie

oameni respectați și iubiți și dacă voiesc să se simtă fericiți».

Valoarea acestei pieze e de neprețuit și tot așa sunt și celelalte. O traducere românească a memoriilor și a scrierilor lui mărunte ar fi de dorit, ca cel puțin acum la 200 de ani, să fie traduse și în românește, că dacă prin ele a reformat B. Franklin un continent întreg, la tot cazul și pe noi ne-ar mișca înctva din amorteala de veacuri.

Un admirator.

„NUELUȘA.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Face cîteva glume destul de sărate la adresa noastră. Ca să nu-i lipsească sarea și să degereze la glume ne-sărate, — și ca să-i cîștigăm bunăvoința, — să o dezarmăm, — (ea are deja 431 abonați) — recomandăm cititorilor noștri »Nuelele« dela Pesta. O recomandăm cu toată seriozitatea, deoarece-ce e cu spirit, ieftină și apare de?? pe lună. —

Red. »Orizontul«.

Presa noastră.

II.

Adevărul, ori cit de cu încunjur și cu mânuși l'am spune, totdeauna doare. Nu ne mirăm nici decit, dacă și-rele noastre din numărul trecut au produs oare care resens mai ales la cei ce s'au simțit atinși. Am constatat o *micșorare* a bunei credințe de odinioară. Și suntem convinși, că ori ce om nepreocupat ne va da dreptate.

Dar, ca să nu neîndreptățim pe nime, suntem aplicați să distingem.

Marea majoritate a presei noastre, — indiferent dacă e pasivistă sau activistă, — în fond e de bunăcredință și azi. Nu ne vine a crede, că un jurnal serios să pledeze zi de zi pentru o idee, fără ca să fie convins despre adevărul ei.

Micșorarea bunei credințe la unele din jurnalele aceste iese la iveală numai în felul cum tractează pe cei de altă părere, pe cei din tabăra sau gruparea contrară.

A trage la indoială »bunăcredința« celor cari au alte păreri despre o chestiune, e deja un fel de rea credință.

Au apărut apoi în timpul din urmă și la noi câteva foi cari nu corespund unor trăbuințe reale ale publicului, ci ele sînt mai mult efluxul unor aparințe sociale patologice din unele centre românești.

Aceste foi nu luptă pentru idei și curente.

Certele și neînțeleggerile locale le-au dat viață, și vor dispărea de sine îndată ce va fi înlăturată cauza primordială.

Nu trebuie să ne îngrijorăm prea tare din pricina lor, ci să așteptăm până se vor potoli patimile și se vor consuma în lupte deșerte de clică energiile, — vrednice de o cauză mai bună — a partidelor cari stau la spatele acestor foi.

Atunci și numai atunci vor înceta de-a mai apărea sau se vor întoarce spre o cale mai bună și foile aceste, întocmai cum dispar de pe trup exemele îndată ce s'a vindecat morbul intern.

Atît despre jurnale.

Să medităm acum nițel asupra jurnaliștilor noștri.

Se poate că vom fi luați de nou la refec, pentrucă îndrăznim să pronunțăm un adevăr, recunoscut de altfel și din partea acelorora, cari se vor supăra, dacă îl vor ceti negru pe alb în coloanele acestei reviste.

E vorba de lipsa adînc simțită de gazetari deplin cualificați pentru chemarea aceasta frumoasă și plină de grea responsabilitate.

Avem cițiva buni mănuitori ai condeului, din cari, sub nescari condiții mai favorabile, s'ar forma cu timpul buni gazetari.

Dar cu escepția alor 2—3, — nu amintesc nume, ca să nu provoc jeloșia celor nenumiți, — azi nu avem gazetari în înțelesul adevărat al cuvîntului.

Esplicabil. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar în acelaș timp am face o nedreptate, cînd am pretinde azi dela un gazetar de al nostru cea ce ne pres-tează un gazetar dela un mare jurnal francez sau anglez, care nu numai că e situat astfel materialicește, încît grijile traiului de toate zilele nu-i stînjenesc avîntul și zelul de lucru, dar prin concepțiunile ce le are, în urma influinței reflexe a mediului în care se învîrte, a călătoriilor în întregă lumea cultă, pe cari le întreprinde cu înleznire, chiar în ezerciarea meserii sale, e într'o situație neasămănat mai favorabilă, decît camaradul său dela un jurnal mic de provincie, a cărui orizont e limitat la cele ce citește în cele cîteva jurnale ce le primește la redacție.

O știm prea bine ce influință nefavorabilă are asupra dezvoltării spirituale și în general asupra ori cărei munci intelectuale, viața de provincă cu toate ale sale vederi înguste, cu micile și nesfirșitele patimi și certe locale.

În numărul de Duminecă a ziarului »Budapesti Hirlap« a apărut mai anul, un fel de aprețiere a pășirii noastre pe terenul activității parlamentare.

Se scrie în acel articol, că intrarea în parlament a unui număr oare care de deputați români va avea pentru noi urmarea bună, că ne va crește cu timpul bărbați de stat cu vederi și cunoștințe politice mai largi, mai vaste decum le au acum advocații și în general inteligenții români, ruginiți în viața de oraș mic.

Aceeaș afirmație se potrivește și pentru ziarștii noștri.

Ca să avem ziarști, cari să fie de fapt reprezentanții opiniei publice, ba mai mult, să fie cfrmuitorii acestei opinii, educătorii poporului și a inteligenții, e de lipsă, ca să ne îngrijim de mediul, unde să se poată naște și dezvolta astfel de ziarști.

E lipsă neapărată, ca să avem, înainte de toate un jurnal mare, așezat în cele materiale pe temelii puternice, care să poată salariza astfel pe cei ce muncesc la el, încit să atragă la sine pe oamenii cu adevărat talent, iar nu numai pe naufragații altor cariere.

De altă parte apoi, jurnalul să fie editat într'un oraș mare, ba chiar în capitala țării.

Numai trăind în capitala țării, în apropierea nemijlocită a inimei vieții politice dintr'un stat, adecă a parlamentului, numai văzind zilnic munca grea și serioasă ce o desfășură camerazii dela ziarele mari străine, se poate aștepta și nădăjdui, că vom avea și noi ziarști la înălțimea chiemării.

Altfel nu se poate, cum nu se poate inchipul, că s'ar putea închea azi la noi o trupă teatrală de dai doamne, fără ca să existe mai întâu un teatru.

Am pomenit de naufragații altor cariere. Cu asta nu vrem să zicem că, cualificația formală este identică cu cualificația de ziarist. Dacă cele câteva șire scrise pe piele de cine, căruia îi zicem: diplomă, cualifică pentru vre-o carieră, pentru cariera de ziarist are puțină valoare.

Da, e bine, ca în fruntea unui jurnal să stea oameni practici cu esperiență de viață, cu cunoștințe teoretice și practice de tot felul.

Insă e netăgăduit, că mai mult, nemăsurat de mult, se cualifică cineva de bun jurnalist prin un talent puternic și temperament potrivit, decît prin o diplomă.

Cea mai eclatantă pildă e Mihail Eminescu. Să cetim volumul de »Scrieri politice literare« apărut nu de mult și ne va pune în uimire profunditatea și seriozitatea cu care tracta Eminescu cele mai grele probleme politice, sociale și economice, încă pe timpul când era ascultător în Viena la litere. Așa dară în cea mai fragedă vîrstă de tînăr.

O minte ageră, dor de muncă și de studiu, neobosit, puțin idealizm nobil, un stil ușor și concis — iată însușirile de lipsă pentru a deveni bun ziarist.

Nime nu are ocazie mai bună de a-și înmulți mereu cunoștințele, de a fi întotdeauna în curent cu toate întrebările și chestiile mari, cari preocupă opinia publică, cum are ziaristul. La o redacție modernă omul are ocazie să citească mai curînd cele mai noi și mai bune cărți și fără cheltuială.

Și dacă cineva pe lingă puțin talent înăscut va jertfi numai cîteva sferturi de ceas în fiecare zi, ca să citească ceva bun și serios și nu-și va privi chemarea de ziarist numai de o »sinecură«, de o meserie, în care se lucrează cu foarfeci, fie acele foarfeci de fier, sau foarfeci »mentale« — e pe cea mai bună cale ca în cîteva ani să devină un ziarist de frunte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aceste sunt calitățile, cari se recer dela ziaristi în general.

Noi avem însă trebuință nu numai de ziaristi, ci și de ziaristi *români*.

Și ca se fie cineva bun ziarist român, îi mai lipsește ceva.

Acest ceva este; *crediința de fier, neștrămutată și neînfrîntă în viitorul neamului nostru*.

Credința asta se alimentează din două izvoare. Intîiu *din cunoașterea temeinică a trecutului poporului nostru*. Apoi, în al doilea rînd, *din cunoașterea și mai temeinică a prezentului*. Studiul serios al istoriei noastre și studiul sufletului poporului român, așa cum este el azi, iată calea ce duce spre mărire în jurnalistica noastră.

De încheiere să ni-se dea voie să ne adresăm cu cîteva cuvinte către cei interesați direct, adică: ziaristilor.

Să ne închipuim că suntem la o răspintie de drum.

Un drum duce la deal. Drum greu și fără popas. Nu avem alt călăuz, decît înscricțiile ce le vedem la fiecare în-

torsătură de drum. Inscripțiile însă nu spun decât un singur cuvint: excelsior.

Dar urcînd pe drumul acesta, îi așteaptă pe ziaristii noștrii cea mai frumoasă resplată, ce a dat-o demult Burke camerazilor englezi, cînd a pronunțat frumoasele cuvinte :

»In parlament sunt reprezentate trei staturi, dar colo pe galeria raportorilor șade al patrulea stat, mai important, decât toate celelalte trei împreună«.

Celelalt drum e mai ușor. E drumul ignoranței și a comodității, a patimilor, a lipsii de ideal și credință.

Unde duce drumul acesta?

O voi spune într'o pildă: Pe timpul decadenței imperiului roman, cînd împreună cu apunarea vechilor virtuți și moravuri republicane dispăruse și credința în vechii zei păgîni, mai exista cultul estern al politeizmului. Dar era numai o formă goală, fără conținut. Nime nu mai credea în Jupiter și în Pallas-Athene. Nici chiar preoții păgîni, cari deveniseră niște figuri de compătimit, cari trăiau din puținele jertfe, ce se mai aduceau din obicei sau milă, zeilor păgîni.

Soartea acestor pontifici ai unor zei, în cari nime numai credea, nici chiar ei înșiși, cari trăiesc din sfărîmăturile unor vremi mai bune, dar trecute, — iată în comparație, unde duce drumul cel de al doilea.

Ar trebui să disperăm de soartea neamului, cînd ne-am îndoi numai pe o clipă, că presa noastră nu va alege calea cea dintii, care duce la lumină, la adevăr, la ideal.

Ingînduratei.

Departa-te dela tine mîngăerea ;
De doruri vagi e inima ta frîntă ;
Prea mult aştepţi schimbări neaşteptate
Şi gîndurile prea mult te frămîntă.
Nădăjduieşti eterna primăvară
Grăind cu stelele'n amurg de seară...

Tu, suflet bun şi potopit de gînduri,
Îţi faci din plîns şi din visări petreceri,
Şi nu'nţelegi că'n lume stăpîneşte
Eterna lege a eternei treceri.
Noi plîngem astăzi, ca să ridem mîne,
Din toate amintirea ne rămîne,

Vor amuşi şi valurile mării ;
Şi ceriul înstelat are să peară.
După lumină fi-va iarăşi chaos ;
Gînd vom muri, noi vom renaşte iară.
Aşa ne perîndăm noi, rînduri, rînduri,
Şi cei nepăsători şi cei cu gînduri.

Deci lasă lumea visurilor tale.
Ce timpul a înşirat, tot el deşiră...
De ce să treci plîngînd prin lumea asta
Cu suflet trist şi inima martiră ?
Tu n'o să schimbi cărările vieţii,
Nici lumea ce şi-a restignit profeţii...

Satana în voiaj.

(Voiajul al doilea.)

Nu e fapt necunoscut înaintea cetitorului, că în clasa scriitorilor se află și astfel de scriitori, cari își confundă chemarea lor cu chemarea croitorilor; întru cât în loc de condei folosesc ac, cu care pregătesc din postavul fantaziei costum pe seama adevărului, pentru a-i ascunde în el goliciunea. La tot cazul trebuie să fie și astfel de scriitori, pentru-că înaintea multor cetitori adevărul e singura femeie, pe care nu le-ar plăcea, s'o vadă goală; după părerea lor adevărul e urit, scirbos. Am și eu un cunoscut, care e scriitor — croitor. Adevărat, că până acum n'a scris nimica, dar dacă ar voi, ar putea mînji numai decît o coală de hîrtie, căci cunoaște bine spiritul timpului. Natural, că scrierea lui ar fi plină de vorbe optimiste și blinde, ca picurile ploii de vară, împodobite cu cele mai frumoase speranțe și strălucite prospecte pentru viitor; fiecare afirmațiune ar fi împănată cu citațiuni, fără de a-și bate capul cu starea faptică a adevărului și fără de a trăda vre-o urmă disparență de originalitate.

În astfel de creațiuni literare, adevărul nu numai că apare într'o îmbrăcăminte cinstită, dar și place; pentrucă cunoscutul meu e bărbat cu bun gust.

Intruna din zilele trecute m'a cercetat și am povestit multe lucruri interesante. Mi-aduc aminte, că a început cu Adam. L'a lăudat peste măsură, fiindcă și-a încins coapsele cu cingătoare și prin asta a ridicat la valoare de drept purtarea pantalonilor. În urmă a început să mă convingă de faptul, că dacă observăm cu atențiune pămîntul, nu putem vedea nimic, ce ar trăda goliciune: drumurile sunt acoperite cu murdărie și cu praf, piscurile munților sunt astupate cu iarbă sau cu zăpadă, ba din cînd în cînd însuș cerul se învâlue în nori, ear noaptea tot la douzeci și patru de oare își îmbracă vâlul cel negru.

— O, cită filozofie ascunde în sine pămîntul! strigă el entuziasmat. După aceea începui, să povestesc și despre om.

— Vedem — Incepu el — că și oamenii sunt învăliși și tot într'acolo se nizuiesc, ca să acopere totul.

Aduse un șir întreg de documente, cu cari încerca să dovedească filozofarea oamenilor în această direcțiune.... Nu-mi mai aduc aminte de toate aceste documente și documentări, dar dacă nu mă înșel, a adus ca pildă între altele și femeia și anume, zicea că haina cea neagră, pe care o poartă femeia la moartea bărbatului său ucis, încă acopere ceva: bucuria, pe care o simte după înmormântarea lui.

După acea Incepu, să discute despre jurnaliștii cari își ascund sărăcia lor de idei cu citațiuni din autori străini...

După-ce mi-s'a urit să-l mai ascult, m'am făcut, ca și cum aș fi de o părere cu el, sperînd, că în modul ăsta o să pună capăt conversației.

— Și în sfrîșit, vezi, continuă el, arătînd la perdeaua ferestrii, cum ne ascundem chiar și de soare. O, ce armonie admirabilă în această ascundere generală! Da, chiar și soarele își ascunde strălucirea orbitoare a razelor, cu petele sale.

Era foarte entuziasmat, pe cînd eu îmi închipuiam următoarele:

Omul ăsta trebuie, că a comis vr'un lucru ordinar și scirbos, de vreme ce filozofează cu atîta pasiune despre repețita tănuire a tuturor lucrurilor și ființelor... În urmă însă aflai, că el țintea cu filozofarea sa cu totul la altceva.

— Vezi dară domnul meu, zicea el, că întreg universul, începînd dela cel mai mărunț grăunte de țărînă până la soare, are lipsă de un vâl, pentru a se acoperi. Ce zici D-ta despre asta?

— Un lucru foarte plăcut și te distrează mult, am răspuns eu.

— Oho! Atunci clarifică-mă dară, pentru ce ai scris D-ta despre Satana?

Dacă în momentul acela aș fi fost îmbiat cu un portofoliu ministerial, faptul ăsta m'ar fi uimit mai puțin decît întrebarea cunoscutului meu.

— Nu te uita cu așa ochi mari la mine. Nu te face, că te miri. Condamn cu toată hotărîrea purtarea D-tale. Astăzi, dragul meu, fiecare se nizuește să fie feminist, chiar și cei însurați... Și D-ta îndrăsnești, prin o lovitură, să prezinți femeia în colori atît de antipatice. Dacă ai fi făcut-o asta condamnînd calitățile femeii în general, poate vina D-tale

tot n'ar fi fost așa de mare, dar femeia pe care o batjocurești Dta, n'a meritat batjocura aceea. Intreaga sa viață a împărțit năcazul cu bărbatul său, frigul și foamea și toată lipsa. Bărbatul în sfârșit a murit. Ei și ce-i mai încolo? Toți murim, unul mai curînd, altul mai tîrziu; dar cred, că ești convins, că toți suntem muritori.

Am dat din cap afirmător, dar conversația asta m'a indispus afară din cale.

— Ei, i-a murit bărbatul. Dar femeia reușește ca după moartea lui, după ce-și jefise toată tinerețea și puterea sa numai pentru el, să-și creeze un trai comod din averea moștenită dela el...

— Și cine-i femeia asta, întrebai eu surprins?

— E femeia celuia, pe care l'ai descris Dta. Nu te mai prefac!

— Înțelege, domnul meu, că toată istoria asta e creațiunea creerului meu. Asta a fost numai o mică poveste de crăciun.

— Dta ai putea înțelege, că...

— De fapt? oare să existe această femeie?

— Natural.

— Și... și s'a căsătorit cu un sodal de prăvălie?

— Dacă nu cu un sodal, dar — dacă mi-aduc bine aminte — cu un sfirnar. Faptul ăsta însă nu alterează esența lucrului.

— Nici decît, nici decît!

— Și nu te jenează pe Dta lucrul ăsta?

— Mă miră și pe mine într'adevăr, cum s'a putut întîlni întîmplarea cu.... Toată istoria n'a fost decît productul fantaziei.

— Nimic altceva, decît fantazie? Abia îmi vine să cred! Dar chiar dacă ar fi așa, cum poți fi Dta așa de neprecaut, să dai loc unei fantazii, care se unește atît de mult cu realitatea? Știi Dta că în public e lătită părerea, că Dta ai scris povestea despre Satana din încredințarea unei societăți de antreprenori literari, care tinde, ca scriitorii să nu mai lase dreptul de editură soției și copiilor lor, ci acestor antreprenori?

— — — — —

Mult m'am sbătut, ca să-i convîng, că povestea mea e curatul product a fantaziei, dar n'a voit să-mi creadă.

În sfârșit, așa să părea, totuș m'a crezut. Asta mă îndeamnă ca pentru voiajul întâi al Sataniei, să cer iertare dela public.

Dar încă o poveste despre un diavol veritabil. Pe cuvînt. Acum o să mă țin strict de subiect. Lessage însuși garantează, că există un astfel de diavol și legenda chineză despre Tsing-gutond e adevărată.

Toată istoria asta s'a întîmplat în preseara zilei de Bobotează. Afară era vreme umedă. Se lăsase negură groasă pe uliți, casele erau ascunse în ea și scoborîse un vâl întunecat pe toate lucrurile, bune și rele deopotrivă. În jurul felinarelor se formaseră inele, prin cari abea îți putea străbate privirea. Ardeau nemișcate și fără intențitate, abia luminînd pămîntul. Negura cea deasă și întunecată îndispunea și pe cei veseli. Trecătorii apăreau și dispăreau ca niște fantome. Toate glasurile păreau înăbușite, nici glasul clopotului nu putea străbate prin desimea negurei, suna timpit și somnuros fără de a cauza vreo impresiune sărbătorească.

— O, dulce melancolie. Cît sînt de fericit. În brațele tale blinde, sufletul meu obosit cîștigă putere nouă. Precum nori furtunatici adapă în arșița de vară floricelele setoase și pămîntul, cu picuri recreatori, tot așa tu durere, îmi recreezi și-mi întărești inima mea pustie. Suflarea ta recreatoare face să crească în sufletul meu flori, florile urii în potriva oamenilor fără voință și fără simț, în contra acestor sclavi plecați și ascultători ai vieții.

Așa vorbea Satana. Din cuvintele lui fiecare om cu minte înțelege, că acesta era un adevărat decadent; așadară nu numai un diavol, care există de fapt, ci un diavol cu totul modern. Rînd pe rînd, a colindat toate străzile pline de negură, până ce însfîrșit a dat de o casă, pe a cărei poartă nu era desămnată crucea.

— Cît de scîrbos s'a făcut pămîntul; își gindea Satana; mai că nu mai am nici un lucru p'aici. Nu se mai află nici un suflet, care ar mai merita vreo oarecare atențiune. Sunt grozav de stupizi oamenii și scîrbos de neinteresanți. Și mai ales acum, cînd glasul care vorbește despre pasiuni și despre perfecționarea personală își croește cu putere nouă drumul. Nebuni! Își închipue, că au pasiuni, deși în inimile lor nu sunt decît dorințe.

În sfârșit, iată aci o poartă, care nu s'a asigurat în contra mea cu cruce albă. Să intru. Aici va fi doară ceva interesant.

Satana, schimbându-se într'un fulg alb, se strecură în-lăuntru, neobservat, printr'o crepătură și se așează pe pervazul ferestrii.

Lingă fereastră era o masă, la care ședea Ivanoff Ivanovits Ivan. Construcțiunea spiritului său îl făcea inteligent. Credincios îndeletnicirii sale se nizuia încontinuu să-și perfecționeze sufletul său, iar perfecționarea asta voia să și-o însușească tot mai mult și mai bine, cu o străduință neobosită, fie în urma considerațiilor ce le întreținea cu prietenii săi învățați, fie prin cetirea cărților de știință valoroasă. În ziua ultimă a Crăciunului, Ivanovits Ivan ședea la masă și-și făcea cumpăna celor văzute, auzite și trăite în cele patrusprezece zile. Era cufundat cu totul în gânduri. Un astfel de om, care se ocupă cu scrutarea eului său, se aseamănă parte cu narcisul, parte cu albina înecată în miere. Pentru aceea Ivanovits Ivan n'a observat nici fulgul care s'a strecurat prin crepătura ferestrii și nici aceea, cum acest fulg s'a prefăcut într'un diavol mic.

Cu ochii închiși sta cufundat în contemplarea unui tablou, pe care l'a văzut cîndva în gazetă și acum i-a revenit în minte. Tabloul reprezenta un monstru de mare, care prinsese un rac și-l ținea strîns în dinți.

— Țsta sunt eu, își gîndea Ivan; și eu sunt tocmai așa ca racul ăsta... și tocmai ca monstrul ăsta, așa îmi suge viața puterea de existență. Mă sbat, mă lupt, ca să înving influința ei măcinătoare, îmi încordez toată voința, ca să fiu stăpîn pe pasiunile mele, dar ea mă prinde cu dinții săi îngrozitori și mă tiră acolo, unde sunt bachanale și orgii, unde se deșteaptă bestialitate în om, acolo unde piere ori ce simț de cinste din el.

Toată puterea mea, toată gîndirea mea, întreg sufletul meu ar trebui să mi-l jertfesc numai pentru scopul sfînt, de a face din mine un astfel de om, în inima căruia să afle răsunset ori ce impresiune nobilă și înălțătoare de suflet. Ar trebui să pășesc ca apărător curagios a drepturilor persoanei mele călcate în picioare și în loc de asta am fost deja de trei ori în societăți stricate, în locuri neiertate, ba am dejosit și o femeie!... Nu-i vorbă, femeia era foarte frumoasă!... Totuși era femeia altuia... Era femeie străină... O, cită ticăloșie din partea mea!

Deși pentru mine nu-i chiar străină... că doară ea e soția lui Jegor, Jegor colegul meu de odinioară, cel mai intim prietin... Da, da, împrejurarea asta îmi ușurează întru-

citva păcatul; dar pentru aceea... Totuși e bine, că eu în totdeauna îmi recunosc greșelile, asta mă înalță chiar și în cinstea mea... Asta contribuie mult de bunăseamă la ușurarea faptului... La dracu... Ce bine ar fi, dacă așa avea puterea să-mi smulg din inimă aceste pasiuni.

— Incearcă odată! șopti un glas domol. Dacă îmi permiți, eu îți stau într'ajutor.

Ivanovits Ivan își ridicase capul în sus, dar când observă pe Satana, se cutremura; așa face de altfel fiecare în cazuri de acestea.

— Scuză-mă că nu te-am observat, când ai intrat!.. Dacă nu mă înșel, cred că de Satana am onoare?..

— Ai ghicit; de altfel, domnul meu, eu n'aș vrea să te conturb — zise Satana.

— Hm, hm... Și cu ce te pot servi?

— A, lucru simplu. Uritul m'a adus la D-ta. După cum ști, astăzi e preseara Bobotezii; pe vremea asta noi diavolii suntem alungați din toate locurile. Afară-i vreme urită, umedă și neguroasă. Într'adevăr te sature de iarna asta. Ei, și după ce pe D-ta te cunosc ca om uman...

Ivanovits Ivan era neliniștit. Nici odată nu s'a ocupat serios cu existența Satanii și acum, când se afla în fața lui parcă îl apăsa un păcat...

— Îmi pare bine — zise Ivan zimbînd încurcat. Poate că nu te simți tocmai bine acolo la fereastră; vino te rog mai aproape.

— O, nu-ți bate D-ta capul cu mine, eu mă conformez foarte ușor împrejurărilor, chiar și dacă nu sunt tocmai plăcute, chiar și dacă m'ar degrada într'atîta, încît...

— Hm, hm, foarte frumos, zise Ivan, dar în sine își gîndi: vîntură-lume ăsta parcă-i puțin cam obraznic, sau poate se simte prea acasă.

— D-ta — așa îmi pare — ți-ai exprimat adineaori dorința, că ai voi să-ți cureți nițel inima, nu-i așa?

— Hm, hm; da. Ști D-ta că omul — fără considerare la progresul culturii sale intelectuale — totdeauna e nevoiaș în lupta ce o poartă contra pasiunilor sale. De altfel, dacă te-am înțeles bine, D-ta te-ai îmbiat, să-mi dai ajutor în...

— Da m'am îmbiat și mă îmbiu și acum. Îți stau totdeauna la dispoziție, dacă-ți pot fi de vre-un folos.

— Nu cumva vii în contradicere cu specialitatea D-tale?

— Întrebă Ivan mirat.

— O, Ivanovits Ivan! exclamă Satana cu un gest de desaprobare. Nu crezi D-ta, că ocupațiunea mea îmi poate fi spre greutate?

— Așa?

— Și încă cit! Chiar și omul se satură de a îndeplini totdeauna lucruri ordinare și din cînd în cînd simte o sinceră părere de rău de ceea ce face.

Să vedem, cum m'aș simți oare, dacă i-aș primi ajutorul îmbiat? — Iși gîndi Ivan. Satana e atotputernic și mă poate face și pe mine desăvîrșit. Lucrul acesta ar pune în uimire pe toți cunoscuții mei.

— Ei, spune dară, ce te doare? — întrebă Satana.

— Bine, bine... numai cit operația asta... o să fie împreunată cu mari dureri...

— Durere simt numai inimile tari, în cari simțămintele sunt încă neatinse și sunt adînc săpate în inimă.

— Și la mine...

— La D-ta, — scuză-mă, că pășesc înaintea D-tale în calitate de medic — la D-ta e inima deja de tot moale... cum să-ți spun?... Veștejită, trezită, ca de pildă ridicile de lună. Dacă eu aș smulge din inima D-tale o oarecare pasiune, D-ta n'ai simți o mai mare durere, decît găina, cînd îi smulgi un fulg din coadă.

Ivan începu a se gîndi și după o pauză destul de lungă întrebă:

— Spune-mi sincer pentru serviciul ăsta nu-mi preținzi în schimb sufletul?

Satana sări de pe fereastră pe podele și zise făcînd gesturi cu minile:

— Sufletul?! Nu, nu, pe D-zeu nul... Mie nu-mi trebuie sufletul! La ce-i bun sufletul? — adecă scuză-mă — am vrut să zic, că la ce mi-ar folosi mie sufletul? A, nu, nul Numai atîta am voit să zic...

Ivan s'a simțit vătămat de purtarea Satanii.

— Eu numai pentru aceea te-am întreat, fiindcă știu, că ăsta e obiceiul D-tale...

— Da, asta o făceam mai de mult, cînd existau încă spirite adevărate, puternice și pline de forță.

— După cit văd, D-ta desconzideri mult sufletul meu.

— O, nu! Numai cit astăzi vreau să fiu egoist. Și în urmă — lucrul ăsta trăbue să-l aprobi și D-ta — nu-i și pentru mine ceva interesant, cînd pot vedea un om perfect?

— Hm... Așa dară D-ta crezi, că operația nu-mi va produce durere și că nu-i periculoasă?

Nu, de loc; te asigur eu! Cu ajutorul meu n'o să te coste nimic ajungerea la perfecțiune... Să începem dară?..

— Bine.

— Ce te vatămă pe D-ta mai mult?

Ivan începu a se gîndi, căci de fapt e foarte greu să ști hotărît, care dintre pasiuni e mai slabă.

— Ei, începe te rog cu cea mai mică.

A! Tot una... Dispune numai.

Ivanovits Ivan tăcea. Deși își dădea silința de multe ori să facă o oare care ordine în sufletul său, cu toate astea, sau poate din cauza asta, în internul său era un adevărat chaos... În sufletul lui toate erau amestecate, mototolite, împrăștiate. Străbătu cu cea mai mare greutate acum prin conținutul sufletului său, dar îi era imposibil să afle vre-un simțămînt independent, întreg și curat.

Satana începu să se urască de așteptarea asta lungă și făcu următoarea propunere:

— Permite-mi, să-ți smulg din inimă mai întii rivna după glorie, căci și așa asta nu-i așa de mare la D-ta.

— Bine — îngîină Ivan — smulge dară rivna după glorie.

Satana se apropic de el, îi atinge peptul și iute își trage mina înapoi.

Ivan simți o împunsătură ascuțită, dar plăcută, cam ca aceea, pe care o simți, cînd îți scoți un țăpuș din deget.

— De fapt n'am simțit nici o durere, zise Ivan. răsufînd ușurat. Arată-mi-o! Aș vrea să văd, cum e rivna mea după glorie?

Satana îi întinse mîna. Pe palmă Ivan vedea ceva mic fără culoare, mărunt și sbîrcit, care sămăna cu o zdranță murdară, cu care ștergi praful. Își prizi rivna după glorie, apoi oftînd zise încet:

— Totuși trebuie să te doară, când știi, că asta e pâr-ticică din inimă.

— Dacă vrei îți smulg și simțul compătimirii din ea.

— Dar... pot exista fără el?

— Ași, ce folos poate aduce acest simțămînt?

— De, vezi, asta este totuși o însușire bună a omului.

— Bine. Dar ce părere ai D-ta despre răutate?

— O, răutatea! Da, afară cu ea! La dracu cu ea! A, pardon...

— Nu face nimic, n'are să te altereze.

Satana atinse din nou peptul lui Ivan. Acesta simți iară o împunsătură. Pe palma Satanii iară vedea ceva, care semăna cu o zdrențișoară și răspîndea un miros neplăcut.

— Brr! zise Ivan strimbînd din nas, așa ceva a fost în mine...

— Nu-i de tot curată, căci e amestecată și cu multă lașitate, răspunse Satana.

— Ciudat lucru... Hm! Dar spune-mi te rog, pentru-ce fiecare simțămînt are înfățișare de fiere? Parcă ar fi niște Meduze. Cluj / Central University Library Cluj

— Asta-i soarta D-tale, dragă Ivane! zise Satana și cu un gest de scirbă aruncă bucățița de inimă pe podele.

— Incep a mă simți cu totul altcum, zise Ivan, ascultîndu-și bătaia inimii.

— Plăcut, nu-i așa? întreba Satana.

— Mai ușor. Ca și cum mi-ar fi mai larg peptul.

— Să urmez operația? întrebă Satana.

— Da s'o continuăm...

— Ce mai ai de prisos?

— Multe... În general tot ce are omul prea mult.

— De pildă mînia, observă Satana.

— Da de sigur!.. Mînia, da, da... de altfel drept vorbind mînie nici nu există... numai... cum să-i zic... nervositate... agitație... un simțămînt, care te neliniștește.

— Așadară afară cu ea, ce?

— Natural, afară cu ea! da! Dar te rog cu mai multă precauțiune, deoarece în partea aceea sunt ceva mai incur-

cate trebile... De altfel, cînd mi-ai smuls din inimă răutatea, mi-s'a părut, ca și cum mi-s'ar fi mișcat și simțul de rușine.

— Asta-i foarte natural, zise Satana, chiar și eu m'am jenat, văzînd simțămintele D-tale și m'am rușinat într'atîta incit... iar asta, din cauză, că inima D-tale e prea murdară.

— Ce să fac? Eu sînt de vină? răspunse Ivan. Cu inima nu poți tracta ca cu dinții: cu perie și praf de dinți n'o poți curăți.

— Asta-i adevărat, — zise Satana.

— Ce zici, pot continua operația? Să-ți smulg și nervozitatea?

— Continu-o, eu sînt gata.

Satana atinse a treia-ooră pieptul lui Ivan.

Cînd își trase mîna înapoi, puteai deosebi pe ea o amestecătură de tot felul de lucruri mărunte și neînțelese. Era ceva fără formă, împrăștiat un fel de miros înecăcios și era de culoare vinăță; un verde pestriț, ca mărul necopt și cafeniu întunecat ca mărul, cînd începe a da în putreziciune.

Satana ținea în amîndouă mînile acest ceva tremurător și de forma fierii și se uita aproape înconștient la el. Se osteni mult, să afle, ce poate fi.

— Ei Ivane, zise Satana distras, fără să se uite la pacient. Am luat din Dta ceva, dar idee n'am, ce poate fi. Astfel de comori ai ascuns Dta în inima D-tale de treizeci de ani! Nu cred, că poate exista chimic, care, să poată ști din ce constă această amestecătură... Cît mă privește pe mine însă, eu iau responsabilitatea, că Dta ai scăpat cu totul de aceste rele. Acum — sperez, că Dta o să fii curat ca un înger. Vezi, cît de mare artist sînt eu în vindecare, nu-i așa? Nici eu n'am știut, că mă pricep așa de bine la lucruri de astea. Cum te simți acum? Ivanovits Ivan primește sincera mea felicitare pentru inima-ți curată, pentru perfecțiunea ajunsă. Cred, că Dta stai acum pe cel mai înalt nivel...

După acestea, Satana aruncă pe podele conținutul inimei bolnavului, dar cînd se uită la Ivan, se contremură.

Ivanovits Ivan ședea ghemuit în jeț, cu totul slăbit și zdrobit, ca și cum ar fi fost lipsit cu totul de oase. Gura lui era deschisă, iar pe fața lui se reoglinda o fericire de nedescris, cam ca aceea, pe care o vedem la idioți.

— Ivan! strigă Satana, scuturînd brațul amorțitului.

- A!
- Ce-i cu Dta?
- O!
- Ce ai?
- U!
- Ți-e rău?
- E!

— Frumos dar de crăciun e ăsta! zise cu totul turburat Satana. Așadară am smuls întreagă ființa din Dta, Ivan?

— A!

— Da, de fapt. Din omul ăsta n'a rămas decit forma externă, fără cel mai mic conținut... Ce să fac cu el?

Satana ciocăni pieptul lui Ivan; dădea un sunet ca o bute goală. Ii ciocăni capul... acelaș sunet gol.

— Ăsta-i omul tău perfect! O, sărmame diavol!... Te-am golit și te-am nimicit!... Dar cine a știut, că ești așa de rău umplut!

Satana căzu pe gânduri. Se uita lung la fața înțepenită, nemișcată și fericită a acelui bărbat, care și-a ajuns scopul.

— Ah! strigă el deodată plescănind din degete, mi-a răsărit o idee, cu care înșuși Lucifer se poate împăca... Un gând splendid! Intii las să se uște bine figura asta perfectă, după aceea bag mazăre în ea ș'o să am un clopoțel extraordinar de orginal, cu care voi distra pe Lucifer.

Satana ridică pe Ivanovits Ivan de pe scaun, făcu din el un ghem, îl luă subțioară și dispărû cu el.

Negura se împrăștiase și zorile melancholice se uitau cu privirile lor reci prin ferestrii... De afară străbătea glasul sărbătoreșc a clopotului, glas, care suna tot mai încet și mai domol, perzindu-se în zare.

Trad. de: V. N.

Glosse.

(Ceva despre portul preoțesc.) În sinodul cel mare, — al treilea după unirea cu Roma — ținut din 4—14 Septembrie 1700 la Alba-Iulia, s'a votat un regulament disciplinar, din care scoatem și noi câteva puncte, ce ni par mai interesante. În acest regulament »se poruncește foarte tare în tot locul în varmeghii, în scaune, în partium: protopopilor, preoților, mirenilor, cari sunt Români, Greci, Sîrbi, ce sunt aici în țara ce se chiamă Transilvania« între altele la punctul 8, că: »Preoții cari n'au pleasă sau potcapoc, sau vor umbla la circime sau beți prin țîrg și nu vor umbla cu haine lungi, unora ca acelora să li-se iee preoția«

14). »Popii să facă slujba cît vor putea românește; evangelia și povestea să o înțeleagă creștinii; iar care nu va povesti din poucenie în toate Dumineci și în toate sărbători, acela popă să se globească cu 12 florini.«

22. »Cari preoți sunt adevărați și vor trage tăbac măcar în ce fel chip să se birșlугuească (cu 12 florini)»

25. »La cari popi se vor găsi odăjdiile bisericești nespălate, sau mai scurte de glesne, sau potirile și alte grozave, să se birșlugească cu 24 de florini.«

Am citat numai pe apucate câteva din multele orîndueli și porunci cuprinse în cele 28 puncte ale regulamentului.

Mulți vor zimbi cetindu-le.

La toată întîmplarea multe din opreliștile de atunci azi nu mai au nici un rost.

Sau fi mai vine cuiva în minte să osîndească un preot, pentru că fumează, merge la teatru ori la cafenea? Invechit e cu totul și sistemul de a constrînge pe preoți prin amende în bani la împlinirea unor sau altor datorințe.

Sunt însă unele între orînduelile de mai sus, cari și azi sunt încitva actuale, cuprind în sine cel puțin un simbur de adevăr.

Să le cercetăm puțin mai de aproape.

Se zice la punctul 8, că: »să li-se iee preoția celor ce nu vor umbla cu haine lungi.«

Chestia îmbrăcămîntei, în afară de serviciu, a preoțimei își are și ea importanța sa.

E drept că hainele nu fac pe om. Dar știm și aceea, că chiar și republica franceză mai susține și azi la judecători «talarul», care e menit să dea o solemnitate mai mare justiției, și să mărească autoritatea judecătorilor.

Cine va contesta, că preotul, chiar și afară de serviciu, în viața de toate zilele, are trăbuință de o îmbrăcăminte, care să'l distingă încitva de ceilalți oameni?!

Nu ne va bate nici decum la ochi, când vom vedea bunăoară un ministru în haină scurtă, dar vom clătina din cap la vederea unui preot în costum de vânătoare sau de călărit.

Fie iertatul Șaguna, care punea preț mare pe prezentarea deamănă a preoților săi, la toate ocaziile dăduse ordin aspru, ca preoțimea să umble în revereandă și la nici un caz să nu meargă la oraș fără de ea.

Un preot mai bătrîn mi-a povestit o întîlnire ciudată ce a avut-o cu marele metropolit.

Preotul mergea la oraș călare, cu desagi aruncați peste șea. La o întorsătură a drumului, numai ce se întîlnește cu o trăsură, în care văzu cu spaimă pe metropolitul Șaguna.

— »Până unde, părinte?« — agrăi arhiepiscopul pe bietul preot, care nu știa ce să îngine de frică, că l'a surprins fără revereandă.

— »La oraș, Prea Sfinția-Ta« — răspunse cu chiu cu vai preotul.

— »Dar revereanda unde ai lăsat-o?«

— »Revereanda-i în desagi, sărut Sfânta dreaptă a Prea Sfinției Tale!«

Șaguna a avut — ca în totdeauna — bunul simț să nu mai cerce prin desagi preotului, ci dete ordin vizitiului, și merse mai departe.

Iar preotul se — liniști, pe încetul, și era mulțămît că a scăpat cu atîta.

La toată întîmplarea, ordinul dat de Șaguna a fost bun, dar n'a fost la timpul său și de aceea nici nu s'a ezechutat și nici nu se ezechută încă nici azi. Trebuie să ne tragem seama cu viața, cu suferințele și miile de mizerii ale clerului dela sate, ca să admitem cît de multe excepții față cu obligamentul purtării reverendei la toate ocaziile. Pretindem însă, ca preoțimea să nu iasă la stradă decît în costumul căruia gr. catholicii îi zic »civil-canonice« și căruia la gr.-or. îi corăspunde haina lungă, neagră, jiletcă încheiată până sus, pantaloni de culoare închisă, etc.

Am avea multe de zis și despre punctul 14, care obligă preoțimea să predice în toate Duminecile și sărbătorile. Tema e însă de o importanță mai mare și astfel îi rezervăm un articol deosebit într'unul din numerii viitori.

Numai câteva cuvinte însă la punct 25 despre »odăjdiile ne-spălate sau mai scurte de glesne.«

Cele dintii le aflăm azi foarte rar, dar odăjdii mai scurte de glesne mai sunt pe ici, pe colo, pe la sate. Cu toate că acestui inconvenient ar trebui să i-se pună capăt nu numai pentru că e neestetice, dar mai ales pentru că acest lucru — ori cât de neînsemnat pare — conturbă pe credincioși în dispoziția pioasă, de înălțare pe câteva clipe a inimii și a gândirii către Cel de sus.

O lumină care arde pe șfârșite și care aprinde hirtia în care e învălăită, un plinset de copilaș, tropotitul puțin discret al crâșnicilor și în șfârșit niște cizme mari, stîlcite, sunt tot atâtea turburătoare ale armoniei cultului divin și ale aprofundării pioase a credincioșilor.

Rele atât de mici și neînsemnate și tot n'au dispărut cu totul, deși au trecut 205 de ani dela aducerea regulamentului preoțesc în sinodul al treilea după unire, la Bălgrad.

*

Politică tradițională și antidinasticism). »Libertatea« din Orăștie a ridicat puțin vălul de pe ținuta grupului nostru parlamentar, lăsându-ne să întrezărim o mică dissenziune între deputații noștri pe tema așa numitei politici tradiționale.

Fără ca se mă molipsească de pesimizmul »Libertății«, am recunoscut la moment *pericolul* unei dezbinări nu numai în sinul deputaților ci al întregului partid, dacă ni s'ar cere acum un răspuns categoric la întrebarea, că oare pe viitor poporul român să »mai slăbească cu dragostea pentru Viena și pentru drăguțul de împărat«, adevărat să stea și pe viitor morțiș pe lângă politica tradițională de loialitate necondiționată, ba chiar la o politică de petiții?

Întrebarea e mult mai grea decît ca să ne putem pronunța fără rezervă pentru unul sau altul din cele două curente.

Și unul și altul dintre ele au aderenți mulți și de seamă. Se pot aduce argumente, atât pro cât și contra, cea ce înseamnă, că nici unul din ele nu cuprinde în sine un adevăr desăvîrșit, dar că în *amîndouă* este cîte un *simbure de adevăr*.

Sunt niște semi-adevăruri, ca aproape toate adevărurile și axiomele din domeniul politicii.

Un lucru e cert. Și anume: conducătorii să se ferească a arunca în opinia publică chestiuni cari sunt de natură a slăbi și strica bunăînțelegere, mai ales cînd rezolvarea lor azi încă nu e o trebuință fără de care nu am putea fi, pe care nu o putem încunjura. Nu-i eschis însă că va veni cîndva timpul cînd noi sau urmașii

noștri, întrun moment suprem, vor trebui să *aleagă între cele două curente*, și hotărîrea ce o vor lua, va trebui să fie categorică, serioasă și de o adîncă însemnătate pentru soarta neamului nost.

Să dea D-zeu conducătorilor poporului, multă, multă înțelepciune și altruism, ca *marea întrebare* nu numai se nu-i desbîne pe dînșii, ci mai vîrtos, a lor unire în cugete se înriureze binefăcător asupra celor conduși de dînșii.

Până atunci, conducătorii să lase la o parte jocul nedemn și periculos: de a dinasticismul și antidinasticismul.

Să lăsăm singuraticelor organe de publicitate sarcina să argumenteze cum vor putea și să cîștige pe cîți vor putea pentru curentul care le vine mai bine la socoteală.

Acesta e dreptul incontestabil a presei, de care n'avem de gînd să ne atingem. Ci, mai vîrtos, ciocnirea serioasă și loială a diferitelor păreri și argumente va da multora prilej de gîndit, va mai scormoni nițel intelectul pornit spre înțelenire a majorității clasei noastre culte.

Dar conducătorii noștri politici să nu se lase influințați, și cu atît mai puțin să se dezbină din pricina unei întrebări grele cei drept, dar a cărei rezolvire încă nu-i acută, nu bate impetuos la poarta politiceii noastre interne.

Atît la adresa celor chemați.

În ce privește *păreră mea individuală* în chestie, eu mă văd silit să declar, că nu sunt aderent nici a politiceii tradiționale necondiționate nici a jocului ușuratic de-a antidinasticismul.

Ideile mele le vor cuprinde în cîteva puncte axiomatice:

1. *Antidinasticismul* nu e pentru un popor slab politicește, fiindcă poate să devină ridicol întocmai ca ciuha. de care nici păsările nu se mai sperie, *iar politica tradițională între aceleași condiții, este un semn de servilizm, greșos și nedemn.*

2. Sub pretextul politiceii tradiționale, să nu ne oferim serviciile cînd nu ni le cere nimenea, și nu știm de a bunaseamă că are trebuință de ele, acela căruia le oferim.

3. Cînd a fost vorbă mai anii trecuți de regularea raportului cu partidele politice din România, s'a fost enunțat ca cinozură că **numai în puterile noastre e salvarea.** De ce nu am putea împăca cu ajutorul acestui adevăr și cele două curente de mai sus?

4. Să muncim, să ne organizăm și întărim, ca să devenim și noi un factor politic de care trăbue să se țină seamă, — atunci nu ne vor folosi de unelte pentru scopuri străine, ci la fiecare împrejurare ne vom alia cu cel ce ne va asigura, și ne va da cele mai multe avantajii.

Aceasta e politică pe care o cred eu de bună. Ea nu e nici tradițională necondiționat, nici antidinastică fără rost, dar e politică în înțelesul adevărat a cuvîntului, — a cuvîntului: politică.

*

(Maghiarii și Coroana). După toate semnele, criza, ce bîntuie de atîta vreme țara noastră, se va sfîrși prin o împăcare a coaliției cu Coroana. O împăcare însă, care pentru cei dinții abia se deosebește de o capitulare,

Până a nu se începe criza, adese am auzit bărbați de stat maghiari, susținînd teza, că boala parlamentarizmului ungar își are sorgintea în lipsa așa numitei *economii schimbătoare parlamentare*.

E știut, că în cele mai multe state constituționale, partidele se perîndează la cîrmă, după cum una din ele obține majoritatea în parlament.

Numai în Ungaria nu a fost așa. Aici de cîteva decenii numai partidul liberal a fost agreabil la curte. Pe cînd opoziția și în special opoziția de drept public, era osîndită să rămînă încă multă vreme tot în opoziție.

Ei bine, — starea asta de lucruri le pare multor politicieni maghiari ca ceva nesănătos; nepotrivit cu spiritul parlamentarizmului, deci isvor la toate relele din țară.

Au venit apoi ca din senin alegerile din anul trecut, unde opoziția aliată a dobîndit majoritatea. Coroana, respectînd principiul parlamentar, a invitat pe conducătorii coaliției să primească guvernarea țării.

Așa dar, s'a realizat dintr'o lovitură, visul celor cu *economia schimbătoare*.

Aș vrea acum să întreb pe aderenții acestui principiu, că oare acum, cînd aproape s'a realizat, sunt mulțumiți cu starea lucrurilor, sau nu cred dinșii, că din punctul de vedere a rasei maghiare și a relațiilor lor față de Coroană, nu a fost mai bună starea lucrurilor înainte de alegerile din 26 Ian. 1905?

Eu așa cred, că în inimile lor vor fi convinși, că economia parlamentară schimbătoare, e bună într'un stat național, sau independent, unde Coroana nu are altceva de făcut, decît să țină cumpănă între partidele parlamentare și să încredințeze frinele guvernului partidei dela opoziție, îndată ce s'a convins, că partida dela putere s'a uzat și simpatia țării s'a întors dela partida guvernamentală, la opoziție.

În Ungaria însă, unde dinastia se razimă și pe un stat străin, pe Austria, a fost pentru Maghiari de o sută de ori mai bine așa, cum a fost sub era liberală.

A existat un partid loial și agreat Coroanei, care a acoperit Coroana față de aspirațiile naționale ale opoziției radicale.

În schimb însă acelaș partid dela putere, de teama ca nu cumva opoziția să acapereze mioritatea mandatelor din parlament, storcea din caz în caz concesiuni naționale dela Coroană.

Și Coroana, care nu cunoștea puterea opoziției, îi făcea tot mereu concesiuni, numai ca să aibă pace.

Îndată ce însă, partidul liberal a ajuns în minoritate, iar opoziția a întrunit majoritatea absolută a mandatelor din parlament, s'a declarat pe față conflictul dintre Coroană și opoziție.

Un conflict, care dacă nu se face o împăcare la timp, va duce sau la absolutism sau eventual chiar la război civil.

Maghiarii însă trebuie s'o știe din trecut, că o dinastie a cărei putere se razimă și pe un stat străin, nu poate fi așa ușor zdrobită.

Trebuia să știe, că unui Cromwell i-a fost cu putință să poarte rolul în Anglia, dar nu în Austro-Ungaria.

Și dacă au știut-o asta și totuși au provocat conflictul acut cu Coroana, atunci va fi îndoit de mare rușinea, dacă vor fi siliți să capituleze în punctul cardinal a conflictului, adică în chestia limbei de comandă maghiară.

E îndoită, pēntrucă au pornit o luptă, în care au fost înfrinți și s'au dovedit de slabi politiciani, fiindcă nu au știut ocoli un conflict, cu atât de puține șanse de reușită.

Se poate, că pe viitor vor avea și dinșii *economie parlamentară schimbătoare*, dar asta, în situația dată, va întări numai poziția Coroanei față de parlament. Pēntrucă până acum a fost o singură partidă agreabilă la curte, care însă trebuia să stoarcă concesiuni naționale de frica opoziției, care nefiind agreabilă, nu putea să fie altcum, decit: extrem radicală și intransigentă.

Pe cînd, pe viitor vor fi două, sau — ce e și mai rău — mai multe partide agreabile, cari toate vor tinde, ca să ajungă la cîrmă.

Și dat fiind, că nu suntem în Anglia, ci în Ungaria, toate partidele se vor nizuși să se pună bine *cu factorul, care le poate da și lua puterea*.

Iar acest factor la noi nu e opinia publică a alegătorilor ci este *Coroana*. Aceasta trebuie să o fi învățat Maghiarii chiar din criza de azi.

Cînd vom muri.

Monumentele de marmură, împodobite cu flori și cu lumini, împrejmuiesc cărarea dreaptă a cimitirului.

Mă strecor tăcut și gînditor printre aceste licăriri slabe, cari, în luptă cu întunerecul sării, se opintesc a lega de olaltă dragostea celor rămași aici, cu a celor cari nu mai sînt. În penumbră, luminile aceste îmi fac impesia unor stele căzute pe gropi de ființe iubite. Stele erau sus, stele erau jos — »și stele, făclii«...

Adierea vîntului le clatină ușor, în tremurul lor este ceva tainic, ca și cînd flăcările ar fi mișcate de nevăzute duhuri.

Tainica împărăție a Morții, e plină de zgomot și de lumină, în vreme ce morții dorm sub gliile reci...

În jurul Crucifixului de piatră, cîteva femei se roagă îngenunchiate pe pămîntul umed; trecătorii își descopăr capetele, în vreme ce Voltaire-i mititei, trec cinici cu țigara în gură.

Licăririle necontenite ale lumînarilor vor să însemne par'că întruparea unui mister. Umbre ușoare planează în aer, ca un filfăit de aripi uriașe și subțiri. Și în ritmul lui tainic, mormintele se mișcă și ele, monumentele se clatină — și duhuri nevăzute se leagănă în văzduh.

... La dreapta, o femeie tinăra simulează plîns. Umbra mortului o privește rînjind: »Ce te mai pefaci? Nu vezi că nici nu poți plînge? Atunci să fi plîns — atunci! Ești tinăra și frumoasă și haina de doliu te prinde așa de bine«... Femeia privește aiurită, luminările plîng cu lacrimi de ceară.

La alt mormînt, un bărbat, cu capul descoperit, se roagă.

Lîngă el, o copilă ca de trei ani se uită cu ochi mari la podoaba de flori și de flacări ondulătoare.

— Aici e mama, tătucă?

— Aici.

— Și cînd vine mama acasă?

— Nu mai vine.

— Și de ce nu mai vine, tătucule?

El tace încruntat, trecîndu-și batista peste genele ude. Ear umbra nevăzută a moartei, plutește de asupra lor ca o binecuvîntare.

Mă opresc inaintea unei cruci de lemn. O cunună simplă de flori naturale, cîteva luminări iresirate lupte un mormînt proaspăt. O față plînge rezimată de cruce. Umbra mortului încearcă să o mîngăie: »O să mă uiți; morții cu morții!« Și ea își smulge părul; »Nu vreau să te uit... nu vreau«... Și ochii mortului scapără în orbite de o scînteiere fosforică. Ii vorbește mîngăitor de odihna din groapă... Să moară și ea, să o îngroape alături și vîntul să împreune țernele lor...

Zgomotul vieții s'aude departe, din ce în ce mai slab. Lumină și întunec, vîrtute și păcat, dragoste și ură se amestecă în acest zgomot chaotic.

Tăcerea sombră a umbrelor îmi amintește însă, că dacă în viață se pune stavilă despărțitoare între om și om, moartea ne unește pe toți, — »împreună sînt împărații și săracii«.

De-odată mă pomenesc, că luminile sînt din ce în ce mai rare, abia ici-colo mai văd cite un muc de luminare.

Un gînd întunecat mă pironeste: am ajuns la mormintele — *săracilor*.

Mormintele săracilor — minorum gentium.

Așadar totuși este deosebire și după moarte?!

Și aici, ca și în viață, săracii stau la o parte umiliți și tăcuți. Cu hainele lor petecite, cari miroasă a sărăcie, cu minile aspre și murdare, cu ghetele sparte și scilciate, ce ar și căuta între semenii lor bogați?

Nu se potriveau în viață și nu se potrivească nici în moarte.

Și nu mai văd monumente de marmură, nici flori, nici lumini. Ici-colo cite o cruce de lemn, de pe care urgia vremii a șters de mult pe »Aici odihnește în Domnul.«

Și așa o duioșie mă cuprinde, când mă uit la mormintele aceste uitate și părăsite.

Nu mai au morții aceștia pe nimeni?

Sau cei ce li aparțin sînt săraci și ei, și nu le dă mină să jerească o luminare și o mină de flori măcar?

Lin tremură ramurile da-asupra lor, scuturîndu-și cele din urmă frunze, tainic clilesc stelele, din ochii lor de lumină.

* * *

Și eată pentru ce în seara aceea de 1 Noemvrie, cînd biserica apuseană serbează amintirea morților (o sărbătorire aceasta, care ar aștepta și la noi o atenție mai intență și mai... unitară!) m'am rentors mîhnit din cimitir.

Mă jignea deosebirea aceasta strigătoare și după moarte, amestecul brusc al vanității omenești și în împărăția senină și deopotrivă-ocrotitoare a Morții.

Veni-va oare vremea, cînd să ne lăpădăm măcar odată de deosebirile cari ne încurcă întreg rostul vieții?

Veni-va oare vremea, să arătăm măcar în groapă, că sîntem, ceea-ce trebuia să fim și în viață cu toți: *oameni*?

Măcar odată: cînd vom muri!

OM ȘI CÎNE

1.

Niculiță avea opt ani cînd l'au adus pe Burcușel la stîna. Un cățaluș lînos era Burcușel, — sprinten și gureș. Se tăvălea prin iarbă, prin nisip și lina lui nu se murdărea. Alerga din jucărie după găini și n'avea teamă decît de cocoș și de gîscan. Ba pisoii îl mai pălmuia cînd era prea neastîmpărat. — Că Burcușel îi umbla mereu în urmă, îl lătra cu glasul lui subțirel, mărunt, apoi văzînd că pisoii n'are chef de joc, îl prindea mirînd, de coadă. Bucuria lui Niculiță. Îl îndemna, îl îmbărbăta la ștregării. Pe urmă îl lua el la refec. Îi lega ceva de coadă, ori îl înhăma la cărucean, legîndul cruciș, curmeziș cu baiere de lînă. —

Burcușel nu pricepea la început. Se tăvălea pe spate și se juca neastîmpărat, prinzîndul molatec cu gura de vr'un deget, pînă ce Niculiță îi punea hamul de lînă. —

Burcușel se ridică și vrea să fugă, dar îl reține căruceanul. — O ia tot în glumă și să întoarcă repede, pe urmă încearcă de nou să plece și își pierde răbdarea. Să tăvălește de nou, — schelălăiește, încearcă să rupă cu dinții hamul, iar Niculiță se prăpădește de ris. —

Motanul îi privește apatic de sub streșină. —

Într'un tîrziu Burcușel se liberează și uită de loc neplăcerea ce i-a făcut-o Niculiță. Aleargă la dînsul și îi face de nou joc, sărînd vesel împrejurii și lătrînd.

Numai cînd vede că Niculiță vrea să-l înhame de nou, — se face prost și aleargă spre turmă. Se aruncă la cel dinții miel și îl înhață de coadă. Ar vrea să se joace, dar mielul se sperie, — vrea să scape și cade. Ceialalți mieiuși se sperie și mai mult și aleargă zăpăciți la mamele lor. În turmă se naște zarvă, — neliniște, pe urmă toată turma o ia razna pe coastă la vale.

Ai pățit-o, Burcușel! —

Un cioban, văzind că turma pleacă, se ridică de pe glugă, — bir-ăe odată după oi, — pe urmă, văzind că nu se opresc, înjură și ridicând o piatră, o aruncă după Burcușel, care mai alerga încă după turmă.

Se aude un schelălăit dureros, — Burcușel, se tăvălește la pământ, se vaietă mereu, — se ridică de nou, dar nu poate să stea pe un picior.

Ciobanul îl lasă acum în pace și aleargă după turmă, iar Burcușel se întoarce spre stână, schelălăind mereu și umblind numai pe trei picioare.

Se ascunde apoi într'un colț de ocol, între buruieni și adoarme miorând încet, tot mai încet și dureros. —

Iar Niculiță îi zice: Așa-ți trăbă, — de ce te-ai dus. Nu era mai bine să tragi la cărucean?

Burcușel geme, iar Niculiță își află în altă parte, de joc.

Sermașul, — a schiopat după asta, o lună întreagă, dar Niculiță nu-l mîngăia și nu-i dădea pace, deși, cățalușul se uita atît de blind și rugător la dînsul, — pare-că i-ar fi zis: Niculiță dragă, — lasă-mă acu să odihnesc! Nu vezi, că mă doare piciorul? Mă doare răul. Așteaptă să mă vindec, atunci apoi fă ce vrei cu mine. —

II.

Așa au intrat în toamnă. — Într'o dimineață Burcușel înzădar aștepta la ușa stînii, să iasă Niculiță, să se joace. Soarele s'a urcat de trei suliți pe cer, turma plecase la pășune și Niculiță nu mai venea. Bietul cățel, — presupunea el ceva rău și plîdea trist, să se deschidă ușa, ca să se strecoare pe furiș în stână, — să vadă, ce-i cu Niculiță. —

Nerăbdarea lui a crescut și mai mult, cînd auzi pe mama lui Niculiță spunînd, că băiatul are fierbințeli. S'a îmbulzit la ușe, iar cînd s'a deschis ușa, s'a repezit la patul micului bolnav. A făcut ce a făcut, — a stat ascuns sub pat, ca să nu-l dea afară, până au ieșit toți din stână și atunci s'a strecurat tiptil, s'a urcat în patul lui Niculiță, care adormise și îi lingea obrazul și mînile, — alipindu-se cu dragoste de dînsul.

Cînd a venit mama lui Niculiță și l'a văzut, — l'a injurat și lovindu-l cu piciorul în coaste, — l'a dat afară, dar Burcușel nu schelălăia. Era fericit, că și-a revăzut stăpînul și prietenul.

Și fără teamă de bătaie, — se strecura mai de multe ori pe zi la patul bolnavului, — să-i țină de urît, — până ce lui Niculiță i-a fost mai bine.

III.

Au trecut cițiva ani. Niculiță s'a făcut un flăcăiaș voinic și mergea singur cu turma, — avînd de tovarăș numai un cîne, cînele turmei, — pe Burcușel, care s'a făcut mare și puternic.

Burcușel păzea turma, — Burcușel o îndrepta la pășunat ori o pornea spre părău, la adăpa.

Burcușel îi ținea lui Niculiță de urît și cînd se jeluia Niculiță din fluier, — Burcușel îl asculta, culcat cu botul pe labe și Burcușel îi pricepea jalea. Cum ar fi dorit sărmanul să poată să vorbească...

Intr'o noapte de toamnă însă, cînd ciobanii dormeau, — Burcușel aude un urlet de departe, — pe urmă turma, cum se neliniștește în staul.

Se ridică încet și ocolește stîna. La vre-o două sute de pași vede o umbră neagră și două lumini, cum strălucesc în noapte.

Erau ochii lupului și lupul se apropia. Burcușel a început să latre, să schelălăiască, — pe urmă s'a dus la ușa stîinii și lătrînd, hirjia cu ghiarele ușa, — ca să-și trezească stăpînul. Turma s'a răscolit în staul și oile sbierau înspăimîntate. Și lupul era abea la vre-o zece pași de staul. Atunci s'a deschis ușa și a ieșit Niculiță, care pricepuse primejdia. Dar n'avea nimic în mîină și cum nu vedea în întunerec, buimăcit cum era, — a luat-o dea dreptul spre dihania flămîndă. Încă o clipă și fiara se aruncă asupra lui și îl sfășie. Inima lui Burcușel s'a strîns de frică, văzînd primejdia ce aștepta pe stăpînul său.

Dintr'o săritură s'a aruncat asupra lupului, — l'a înhățat cu dinții și l'a ținut pironit, — în vreme ce lupul

spinteca cu unghiile în carnea lui. Abia atunci s'a desmetecit Niculiță. A pus mîna pe un par și s'a dus să lovească. Dar lupul, văzînd că protivnicii săi vor fi mai tari, s'a zmulș din ghiarele lui Burcușel și a tulit-o la fugă, pierzîndu-și urma prin pădure. Niculiță a mai stat, cît a mai stat, a dat un ocol împrejurul stîinii, pe urmă s'a dus să se culce, fără să-i zică o vorbă lui Burcușel, — fără să-i mulțumească, — fără să-l întreb, dacă îl dor ranele ce le primise?

Iar Burcușel s'a culcat supărat și gemînd de durere. Simțea, că din ranele lui nu se va mai întrema. A dormit rău pe culcușul lui de paie murdară, — în balta de sînge, singele lui.

Însă dimineața s'a dus vesel în calea stăpînului sau, dar cînd voia să-i lingă mîna, — cuprins de un simțemînt de bucurie și iubire, — Niculiță l'a lovit cu piciorul în coaste.

Țiba cine! Feri încolo!

V. E. Moldovan.

PEDAGOGIE.

(Metodul lui Gill.)

În America, lumea practicizmului și a foloaselor reale, s'a descoperit un metod de învățămînt cu totul nou și foarte practic, pentru a educa cu succes uimitor elevii școalelor primare. Acest metod constă în aceea, că fiecare școală primară e organizată în felul cum este organizat orice oraș din America. Fiecare școală are autonomie deplină ca ori și care oraș. Școala e considerată drept un oraș, în care elevii — cetățenii au drept de vot liber, direct și fără nici o restricțiune. Cu acest vot aleg pe primar, pe judecători, pe sftetnici și corpul legislativ. În corpul legislativ fiecare clasă își trimite cite un reprezentant. Legile aduse, trebuie să stea natural în concordanță cu legile școlare. În celelalte cestiuni școlare și de educație au cea mai largă independență. Corpul învățătoresc, le servește micuților numai cu sfaturi și din caz în caz poate avea rol de for suprem judecătoresc, dacă copiii au trebuință de acest for.

Inventatorul și lățitorul acestui metod *Wilson L. Gill* a obținut deja succese foarte frumoase cu el. În Filadelfia s'au organizat până acum treisprezece școale după acest metod. Cu multă diligență se lucră și în New-York, Boston și alte orașe mari, pentru a organiza cit mai multe școale — orașe. *Franc Pursons* descrie în *Century Magazin*, organizația unei școale de fetițe după metodul lui Gill. Șapte sute de fetițe ale unei școale primare din Boston se adunaseră într'o sală și au hotărit, că ele își vor organiza școala după metodul lui Gill. Înainte însă de a aduce hotărîre în chestia asta, au jurat cu toatele, că vor isgoni din cercul lor orice disordine, neînțelegere, nedreptate, trîndăvie și nesupunere; după aceea s'a purces la alegere. *Primar* a fost aleasă o fetiță mică de treisprezece ani, cu o față gingașe rotundă și zimbitoare. *Judecător* a fost proclamată micuța *Mary Finn*,

o fetiță de zece ani, care imediat a declarat, că va îndruma la ordine pe orice cetățean, care se va purta rău, iar dacă va fi de lipsă îl va și pedepsi.

Pretutindenea, unde s'a introdus noul metod, a reușit de minune. În sufletele copiilor se desvoaltă și se întărește simțul de supunere față de lege și adevăr, simțul de dreptate, de disciplină și de respect reciproc. Prima școală, în care s'a introdus acest metod e o școală primară a New-York-ului. Era cercetată de o mie de copii, cînd s'a introdus noul plan de educațiune școlară. La început însă relațiunile erau de așa fel, încît a trebuit, să se organizeze și un număr oarecare de jandarmi, pentru a ținea ordine. Într'o singură săptămînă însă toate s'au schimbat. Copii înșiși țineau cea mai strictă ordine, așa că învățătorii nu trebuiau să-și mai bată capul cu ținerea ordinei. Micii funcționari dispun de o putere destul de estinsă, care naște în sufletele lor și simțul de rezponsabilitate.

Faptul acesta se poate ilustra prin un caz evident. Cu o ocazie adecă, se întimplase că o clasă își alege de legislator pe unul dintre cei mai stricați copii, care se distingea prin bătaia cu colegii săi, prin nesupunere față de învățător și printr'o lene exemplară. Învățătorul văzînd faptul acesta, dubita vădit în succesul metodului lui Gill. După citeva săptămîni însă trebuia, să laude pe micuțul legislator. Era de fapt uimit de diligența, punctualitatea și gentileța lui. La observarea învățătorului, micuțul Tommi dete cu seriozitate vădită următorul răspuns:

— Eu trebuie, să purced așa, cum se pretinde dela un membru al senatului școlar. —

Atît despre metodul lui Gill. Ș'acum ceva despre metodele noastre, bazate toate pe neștrămutatul uz, pe care cei cari țin morțiș la infalibilitatea trecutului, l'au îndrăgît așa de mult. Căci a te acomoda împrejurărilor și ca atare progresului, însemnează a te nimici, pe cînd perpetuarea uzului, vecinic vechiu, e totdeauna progres pentru oamenii vechi, învechiți nu numai ca fizic ci și ca spirit.

Cei comozi dar puternici și șgîrciți, știu că teoria nu costă bani, cel mult tocirea nervilor unui individ, pe cînd praxa sau mai bine zis practicisml costă parale. Pentru aceea învățătorii noștrii urăsc școala, cînd abea au intrat în ea, iar copii merg la școală numai de frica pedepsii. Învățătorul trebuie, să stea tot cu nuiua în mîină și să-și cultive

cît mai mult rolul odios de *a bate*; iar copilul trebuie să în-doape mereu teorie, pentrucă altcum îl așteaptă trestia. Pe baza învățămîntului: pe educațiune se pune de fapt pond, dar nu se prea ajunge la rezultate reale, pentrucă învățătorul ca om strein de sufletul copilului, nu poate impune conștiințiozitate copilului gîngăș în gîndire și pricepere. Aceasta ar putea-o face numai copilul însuși, cu ajutorul evoluțiunei sale naturale. Da, dar ca să pricepi așa un lucru ar trebui, să te desbraci omule de toate prejudițiile tale, iar dacă cumva îl pricepi și vrei să-l și aplici, îți trebuie precumpănire de zeci de ani...

Dornici de progres suntem și noi natural și fiindcă n'avem încă praxa noastră, cu care să putem ținea pas cu cei mai înaintați în cultură decît noi: avem o datorie imperativă de a imita tot ce-i bun și folositor. De sine înțeles, că această imitare merge numai până la marginile posibilului, posibil, care depinde în mare parte dela bunăstarea materială și nivelul cultural și moral al unui popor. Dacă amintesc despre metoda lui Gill, ca despre nu metod, care contribuie foarte mult la formațiunea caracterului moral a copiilor și prin urmare a neamurilor viitoare, o fac pentrucă nădăjduesc, că ni-se va da și nouă cîndva puțința de a pricepe și a putea și aplica acest metod în școalele noastre.

V. Nițescu.

MOMENTE.

M'a impresionat primirea caracteristică ce a făcut-o presa dela noi, — revistei »Orizontul«. Cunoșcînd neglijența ce s'a tăbărit în redacțiile noastre, ceea ce a făcut presa pentru »Orizontul«, e mai mult, decît așteptam. »Tribuna«, »Gazeta Transilvaniei«, »Drapelul«, »Unirea«, »Gaz. de Duminecă«, »Poporul Român«, și a. își iau osteneala să anunțe apariția »Orizontului«, — ba ce-i mai mult — publică și conținutul. »Familia«, în urma firei sale bunătačioase, întîmpină revista noastră cu aceleași urări de bine, cu care a întîmpinat în lunga sa viață toate revistele și ziarele, ce i-au urmat. »Sămănătorul« și-a anticipat salutul, iar după apariție nu zice »nimic«. »Răvașul« ortacul nost de leagăn, publică un atricol întîi, în care, cu mai multă seriozitate și bunăcredință, decît obiectivitate, ne face o justă, dar mai puțin dreaptă critică.

Pornește dela faptul, că autorul, Dr. Dăianu și aceia în numele cărora vorbește, au rămas desiluzionați, — că dinșii au așteptat ceva — altceva, — și sfârșește urînd viața revistei noastre și pledează că: pe lângă autorii, cari au scris în nrul întâi, — tineri zeloși și de bunăcredință, cum e Dr. Cassiu Maniu, Dr. Valer Moldovan, Dr. *Elie Dăianu* și alții — să se grupeze pe lângă revistă și bărbați cu adevărată știință. Dorim și noi să se grupeze, că dacă nu se vor grupa, tot noi vom fi cei vinovați.

Apoi »Telegraful Român«.

Pravoslavnic și încrezător, deschide coloanele sale indulgente pentru »puerilele« unui elev a seminarului din Sibiu, — care nu află nimic în revista noastră, — adecă nu că nu află, — dar cea ce află, pentru d-sa nu are preț, într'atît n'are preț, încît se mulțumește să zeflemizeze cu mai puțin spirit, decît spun prietenii d-sale, că ar fi să aibă, — cînd ar fi cetit mai mult și ar mai fi așteptat să treacă vreme, — până să pună mîna pe condei. Non quis, sed quid? Pardon, în cazul de față mă supără numai »quisul«, pentrucă »quidul« s'a compromisat însuși.

»Lucafărul«, acest confrate, care dela întrarea d-lui Tăslăuanu la redacție n'a mai avut nici o vorbă bună pentru munca mea, — a unuia dintre *înfiițătorii și sprijinatorii* revistei, — din motive ce mi-le-a scris cîndva, că: »să nu zică lumea că ne lăudăm unii pe alții« — acest confrate mă dispenzează să-i răspund, ca »să nu zică lumea, că ne hulim unii pe altul«.

Și cu aceste am reasumat cea ce pressa noastră a scris despre noi. Părerea publicului se reasumă în șire mai scurte, dar mai mult doveditoare. Din 1500 numerii de probă trimiși la particulari, au retrimis nrul numai 300, — iar abonamente, până la douăzeci a lunii, am incasat dela 233 cititori.

Asta o fi, pentrucă pressa noastră »reprezintă« și »cîrmuește« opinia publică.

*

E foarte semnificativă setea, cu care reproduce »Tribuna« din Arad toate comunicările puțin favorabile pentru ziarul proiectat la Budapesta. Știri din București, reproduceri de articolași, cari își au izvorul și la noi și în anumite cercuri bucureștene, — unele importante, ca momente pentru studii de psihologie, altele fără importanță. Și toate la un loc n'au alt rezultat, decît că ne întristează și ne reamintesc anumite scene de după Memorand, cînd, ca în povestea Meșterului Manole, duchuri rele ruinau, ceea ce se zîdea peste zi.

Să mai nimicim nimbul citorva bărbați? Să-i zidim de vii în zidul afurisit de duchul rău a neamului nost? Ori ce să facem?

Un neam întreg să fie mereu împiedecat în dezvoltarea lui, prin un grup de a cărui bunăcredință avem și am avut motive să ne indoim?

După atîta muncă și jertfe nenumărate, să ne trezim de nou la »războiul civil«, care ne-a sfășiat o decenie?

Și după un avînt frumos ca cel din acești trei ani din urmă, să ajungem de nou la încredințarea, — că busola tuturor luptelor noastre e. — foamea?

Să fim noi oare chiar atît de flămînzi?

Ce rost are intriga »Tribunei« în potriiva celor ce cu bunăcredință plănuesc înființarea unui ziar de *omenie* la Budapesta? Ce rost are să bucine în lumea mare, că Drul Lucaciu solicită la București sprijin pentru ziariul amintit?

Și cu ce se poate scuza? Cu nesațiul ori cu foamea? Ori — cea ce ar fi și mai prost — cu acel »vis major« dela București, care își are o »autorizată« la Arad?

Pe D-zeu! un păcat se iartă *numai odată*.

*

La Brașov apele se tulbură tot mai mult. Și nu se află cine să întrevină, să se pună în sfîrșit capăt unor scene, cari compromit tabloul vieții noastre culturale.

Conzistorul, dar mai mult greșește pressa noastră, care e atît de vitează cînd e vorba să înfiereze un mic și esplicabil păcat al unui serman dascăl dela sate și care tace (temîndu-și cele cîteva abonamente) cînd vede, că la Brașov, în sinul corpului profesoral, s'a sălășluit zavistia, — pentru osul de ros.

N'avem motiv să dăm dreptate nici unei partide. De amîndouă părțile se constată greșeli și patimă.

Cu ne surprinde este, că vedem circulînd nițel sînge și în vinele corpului profesoral dela Brașov, care se distingea prin apatia, escluzivismul și inerția sa, — prin pasivitatea față de mișcările noastre culturale, literare. Ei au fost totdeauna cei dintîi, cari refuzau să aboneze reviste și ziare și să cumpere cărți și iată-i deodată, — ei își întemeiază două foi, menite să surprindă lumea cu — lipsa lor de spirit, — o urmare a inerției de o decenie. »Deșteptarea« se nizește să deștepte aceiași destul de motivată neîncredere față de actuala conducere dela sf. Niculae, care i-a delăturat pe D-lor, destul de fără motive.

Munca celor dela »Deșteptarea« nu rămîne fără roade.

Iată »dreptatea« nu se mai simte la adăpost după zidurile sale de fudulle, — cei din preajma ei părăsesc apătoșia lor străveche și să avîntă să dovedească pe coloanele »Dreptății«, în același

glas ca «Deșteptarea», dar cu mai puțin spirit și stil, — că sf. Nicolae nici odată nu s'a simțit atât de bine, ca în societatea actualilor chivernisitori, ba că ar fi făcut chiar burtă și fața lui s'a rumenit. Deci »dreptatea« relativă ce o au cei dela spatele »Dreptății« să se primească de dreptate desăvârșită și neamul să aducă și de aci înainte osanale pentru hărnicia profesorilor din Brașov, cari au dat atât de mulți sffrnari neamului, încît să uităm că nu ne-au dat — idealști.

»Luceafărul«, — care e atât de curajos să-și spună părerea fără cruțare, cînd e vorba de noi cei slabi, dar cinstiți și săraci muncitori în ogoarele înțelenite a neamului, — ar fi fost mai drăguț dacă întrebuinta față cu cele ce se petrec la Brașov cuvintele poetului german:

»Uns fehlt ein Nationalzuchthaus,

»Und eine gemeinsame Peitsche«.

Ar fi suportat doară să i-se retrimită vre-o 5—6 numeri din revistă, dar cîștiga la valoarea morală.

*

Cu oaspele nost, baritonistul Corfescu am pățit-o, că ni-l'au îndrăgît străinii.

De sigur nici Sașii, nici Maghiarii n'au idee de muzică, — deoarece toate ziarele lor sunt pline de elogi la adresa artistului, care e Român, — și care acum cîntă și cucerește de pe scena teatrului din Cluj, în opera »Lucia« și »Troubadour«-ul.

Cei adevărați cunoscători de muzică suntem noi, adică nu noi, — că noi suntem proști, — ci — vestiții dela Sibiu, cari nu au rămas mulțumiți cu d-l Corfescu, pentrucă — *nu exprimă corect nemțește*«, cea ce dinșii știau de mai nainte, pentruce apoi, nu că nu l'au sprijinit, ci l'au împiedecat chiar.

Dar Corfescu a concertat în fața publicului străin, care n'a rămas jignit din motivul, că »nu exprimă bine nemțește«, precum nici Ungurii, că »nu exprimă bine ungurește«.

În schimb, un corespondent muzical a Sibiienilor, un »Ajax« adevărat, cum își spune, — publică o recenzie în »Familia« din Orade.

Iar în recenzie nu se spune nimic despre *talentul* »artistului«, ci se vorbește despre *arta* »diletanților«, cari toți au fost sublimi, atât »după culise«, cît și pe scenă. Toți, unul ca unul.

D'aci noi conchidem, că ar fi bine să se sisteze conservatorul dela București și cele din alte orașe, pentrucă ori ce artiști ar crește aceia vor rămînea pe al doilea plan față cu geniul, talentul sublim, și măestria *diletanților* dela Sibiu, — atât în cîntare, cît și în rolul de actori pe scenă.

Ce să facem? Am spus-o doar îndestul, că neamul nost ar făptul un fapt măreț, cînd ar pune pe Sibiienii nostri, »în spirit«, —

dar de pe acuma, să nu cumva să le evaporeze geniul și noi să n'avem cu ce să ne fudulim nepoților.

Iar Români din celelalte orașe, — să pună și dinșii bete în roatele lui Corfescu, — pentru că »nu exprimă bine nemțește«, cea ce, așa spun Sibiinii, — detrage din valoarea lui de artist Român.

Adecă, totuși, nu! Abstrăgînd dela faptul, că d-l Corfescu e un artist, care ne face fală, — să îl primim bine și din motivul, ca să nu zică lumea că noi, astăvară, la espoziția din Sibiu n'am învățat altceva, decît ne-am însușit dela Sibiinii felul lor de a primi oaspeții.

— V. M. —

Răspunsul Redacției.

Au intrat la redacția noastră și s'au împărțit spre cenzurare, — următoarele cărți:

Roadele Milei Creștinești de T. Câmpianu.

Poezii de Emil Chiffa și

Năvăliri barbare, nuvelă de Lucian Bolcaș.

Recenziile vor apărea în nrul următor.

Nr. 2 îl trimitem numai la reviste și ziare, cari ne-au trimis schimbul, și anume la »Făt-Frumos«, »Revista Idealistă« „Eminescu“, „Răsăritul“, „Nirvana“, — din România și la „Unirea“, „Familia“, „Luceafărul“, „Răvașul“ și „Revista Bistriței“ din Ungaria.

Dlui S. C. D. în M. Articolul D-tale, — iartă-ne, îl păstrăm până la venirea absolutismului în locul constituționalismului nost de azi, că, nădăjduim, atunci vom avea și noi — libertate de presă și nu vom fi siliți să înghițim adevărul. — Până atunci nu'l putem publica, — de oarece, iată, sosește primăvara și Dta ești tînăr și frumos, — ar fi păcat să înfundăm împreună — pușcăria. —

D-lui A. Ț. în P. Scuză, — lucrarea D-tale e atît de vastă, încît s'ar estinde dela o margine a Orizontului până la cealaltă. Și astfel ni-s'ar întuneca Orizontul, dînd prilej de bucurie, — pizmașilor nostri.

Dlui A. N. în P. Lucrarea D-tale e atît de slab scrisă și atît de fără logică, încît suntem siliți să te anunțăm că: manuscrisul s'a pierdut de sigur la poștă și noi nu l'am primit. —

Unui harnic învățător: N'atinge măsura, deci »Untauglich fűr immer!« Scrie altceva și trimite la — altă redacție.

Prietenului Dr. P. La toată împrejurarea! Noi vom răspunde tuturoră cari ne atacă. — Har Dlui, — nu ne temem. Să înțelege, — întotdeauna cu aceiași armă. — Apoi: să vedem! —

Cea ce privește pe »Nelușă«, Dta n'ai dreptate. Glumele nu sunt de așa fel ca să ne supere. Pe urmă, — doar din glume trăiește. — Am răspuns și noi cu o glumă. — Încă nu ne-am gândit să edităm și noi o revistă umoristică. — Și chiar cînd ne-am hotărî, — numele de »Măciucă«, — ni-l aflăm de potrivit. — Salutări!

